

بررسی تاثیر میزان استفاده از شبکه‌های مجازی بر فرهنگ خانواده شهرنشین

سیده زهرا حسینی نقوی

کارشناس ارشد گروه مدیریت فرهنگی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد تهران شمال، تهران، ایران.

تکتم فرمانفرمایی

استادیار گروه مدیریت فرهنگی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد تهران شمال، تهران، ایران.

زهرا ملکی دوست

کارشناس ارشد گروه علوم اجتماعی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد آشتیان، اراک، ایران (نویسنده مسئول) z.malekidost@gmail.com

چکیده

مقدمه و هدف پژوهش: امروزه خانواده ایرانی در سبب فرهنگی خود مواجه با شبکه‌های ماهواره‌ای، فضای مجازی، رسانه‌های مدرن است که هر کدام به نوبه خود بخشی از فرآیند تأثیرگذاری در خانواده راهداف گرفته‌اند. مقاله حاضر در همین راستا به دنبال بررسی تاثیر میزان استفاده از شبکه‌های مجازی بر فرهنگ خانواده شهرنشین می‌باشد. هدف این مقاله تعیین میزان تأثیر استفاده از شبکه‌های مجازی بر کاهش ارزش‌های خانواده، کاهش روابط اعضای خانواده، افزایش رفتار انحرافی خانواده‌ها است. **روش پژوهش:** این تحقیق از نظر هدف «کاربردی» و از نظر روش گردآوری داده‌ها «توصیفی - پیمایشی» است و به خاطر این که خانواده شهرنشین در منطقه ۲ شهر تهران را مورد مطالعه قرارداد است، می‌توان آن را مطالعه موردی به حساب آورد. جامعه آماری شامل خانواده‌های منطقه دو شهر تهران می‌باشند که این تعداد برابر با ۲۵۰۰۰۰ می‌باشد. در این تحقیق به وسیله نمونه‌گیری تصادفی در دسترس ساده اقدام به نمونه‌گیری می‌کنیم.

یافته‌ها: برای تعیین حجم نمونه آماری از فرمول کوکران استفاده شد و حجم جامعه آماری ۳۸۵ نفر برآورد گردید. ابزارگردآوری اطلاعات پرسشنامه محقق ساخته می‌باشد. به منظور پاسخگویی به سؤالات تحقیق ضمن آزمون روایی و پایایی پرسشنامه، پس از استخراج داده‌های جمع‌آوری شده و تجزیه و تحلیل آنها، تبیین سؤالات از طریق اجرای آزمون‌های آماری مربوط نظیر Friedman, Path Analysis, Regression, Alpha Chronbach, GFI استفاده شد. نرم‌افزار آماری مورد استفاده به منظور انجام تجزیه و تحلیل‌ها، SPSSwin می‌باشد.

نتیجه‌گیری: نتایج بدست آمده نشان می‌دهد بین استفاده از شبکه‌های مجازی و فرهنگ خانواده شهرنشین رابطه معنادار و مثبتی وجود دارد. میزان این تاثیر ۰,۹۸۷ می‌باشد. همچنین استفاده از شبکه‌های مجازی بر کاهش ارزش‌های خانواده، کاهش روابط درون خانواده و افزایش رفتارهای انحرافی رابطه معنی‌داری وجود دارد و میزان تاثیرگذاری استفاده از شبکه‌های مجازی بر فرهنگ خانواده به ترتیب: روابط درون خانواده ۰,۸۹۴، ارزش‌های خانواده ۰,۵۸۲ و رفتارهای انحرافی ۰,۶۲۶ می‌باشد.

واژگان کلیدی: فضای مجازی، فرهنگ، شهرنشین، ارزش‌های خانواده.

مقدمه

می‌کند خانواده و سلامت آن از اهمیت فوق العاده‌ای برخوردار می‌باشد. آماده کردن فرزندان برای پذیرش مسئولیت‌های اجتماعی یکی از وظایف مهم و اساسی خانواده‌ها به شمار می‌رود.

بیان مسأله

فضای مجازی نسل جدیدی از فضای روابط اجتماعی هستند که با این که عمر خیلی زیادی ندارند، توانسته‌اند به خوبی در زندگی مردم جا باز کنند. مردم بسیاری در سنین مختلف و از گروه‌های اجتماعی متفاوت در فضای مجازی کنار هم آمده‌اند و از فاصله‌های بسیار دور در دنیای واقعی، از این طریق با هم ارتباط برقرار می‌کنند. امروزه روش‌های ارتباطی با دیگران از طریق اینترنت افزایش یافته است. پست الکترونیک، پیام‌های کوتاه، چت‌روم‌ها، وب‌پایگاه‌ها و بازی‌ها، روش‌هایی برای گسترش و حفظ روابط اجتماعی شده‌اند. روزانه نزدیک به ۷۰۰ میلیون نفر در سراسر دنیا از اینترنت استفاده می‌کنند و یکی از کاربردهای اصلی اینترنت، برقراری ارتباط اجتماعی با دیگران است. شاید عیب اصلی ارتباط‌های اینترنتی آن است که ارتباط در فضای مجازی، اساساً بر متن استوار است و بنابراین، از نشانه‌های بصری و شنیداری در تعامل‌های رو در رو بی‌بهره است. ایجاد تغییرات گسترده جهانی بعد از شکل‌گیری اینترنت، بسیاری را به این باور رسانده است که اینترنت عامل بسیاری از تغییرات فرهنگی و تکنولوژی در حوزه‌های مختلف زندگی روزمره است. منشأ این برداشت از این ویژگی نشأت می‌گیرد که اینترنت متنوع‌ترین و سهل‌الوصول‌ترین گونه رسانه‌هاست. به تعبیر مارشال مک لوهان مهم‌ترین تأثیر فناوری اطلاعات تبدیل جهان به یک دهکده جهانی است و این به آن معناست که امکان برقراری ارتباط با دیگران و اطلاع از اخبار و رویدادهای جهانی و مسایل فرهنگی و اجتماعی سایر نقاط دنیا به سرعت برای همگان فراهم شده است. نظریه مک لوهان پس از او مورد مناقشه دانشمندان ارتباطات واقع شد اما اینترنت را می‌توان محیطی دانست که برای تبادل فرهنگی، فضای مناسبی

فضای مجازی نسل جدیدی از فضای روابط اجتماعی هستند که با این که عمر خیلی زیادی ندارند، توانسته‌اند به خوبی در زندگی مردم جا باز کنند. مردم بسیاری در سنین مختلف و از گروه‌های اجتماعی متفاوت در فضای مجازی کنار هم آمده‌اند و از فاصله‌های بسیار دور در دنیای واقعی، از این طریق با هم ارتباط برقرار می‌کنند. امروزه روش‌های ارتباطی با دیگران از طریق اینترنت افزایش یافته است. پست الکترونیک، پیام‌های کوتاه، چت‌روم‌ها، وب‌پایگاه‌ها و بازی‌ها، روش‌هایی برای گسترش و حفظ روابط اجتماعی شده‌اند. روزانه نزدیک به چهارصد میلیون نفر در سراسر دنیا از اینترنت استفاده می‌کنند و یکی از کاربردهای اصلی اینترنت، برقراری ارتباط اجتماعی با دیگران است. شاید عیب اصلی ارتباط‌های اینترنتی آن است که ارتباط در فضای مجازی، اساساً بر متن استوار است و بنابراین، از نشانه‌های بصری و شنیداری در تعامل‌های رو در رو بی‌بهره است. گسترش فضای مجازی در حوزه رابطه فرزندان و والدین نیز تغییراتی بوجود آورده است که از جمله آن به کاهش نقش خانواده به عنوان مرجع، کاهش ارتباط والدین با فرزند، شکاف نسلی به دلیل رشد تکنولوژی، از بین رفتن حریم بین فرزندان و والدین و ایستادن در برابر یکی از والدین یا هر دو را می‌توان نام برد. در بحث ازدواج‌ها نیز مسائلی چون ناپایداری ازدواج‌ها، تغییر الگوی همسرگزینی، نداشتن مهارت‌هایی برای ازدواج ناتوانی والدین برای آموزش به فرزندان، افزایش روابط دختر و پسر در زمان نامزدی بدون عقد، تمایل به دریافت مهریه‌های سنگین، بالا رفتن سن ازدواج و افزایش تنوع‌طلبی جنسی مردان و ... را می‌توان اشاره کرد. تغییراتی که در حوزه دینی در جامعه رخ داده، کاهش آموزه‌های دینی در خانواده، دوری خانواده از شریعت، کم‌رنگ‌شدن حریم‌های دینی در روابط خانوادگی است. یکی از بزرگترین مسائل اجتماعی که جوامع امروزی به آن مبتلا می‌باشند ضعف بنیاد خانواده است. از آنجایی که مشکلات خانواده‌ها به صورت ناهنجاری‌های اجتماعی بروز

کانال بالای ۵۰۰ هزار عضو و ۷ کانال نیز بیش از یک میلیون عضو دارند که نشان می‌دهد این کانال‌ها تاثیر اجتماعی بسیار بالایی دارند. دکتر مجید ابهری استاد دانشگاه و رئیس هیئت مدیره بنیاد صیانت از نهاد خانواده، وابسته به قوه قضائیه: نتایج آخرین پژوهش که در بازه زمانی اردیبهشت سال ۹۴ تا اردیبهشت ۹۵، براساس داده‌های پرونده منجر به طلاق در دادگاه‌های خانواده ۵ استان (شامل: تهران، مشهد، اصفهان، شیراز و گیلان) صورت گرفته نشان می‌دهد که ۱۷ درصد از طلاق‌ها به ویژه در سه سال اول زندگی مشترک ناشی از نفوذ و گسترش شبکه‌های اجتماعی بوده است. انتخاب نامناسب و همسرگزینی ناموزون، علت اصلی اختلافات زناشویی است و ضعف مهارت‌های زندگی در برقراری تفاهم و همدلی دومین عامل بروز اختلافات است. نداشتن تفاهم و ضعف در برقراری ارتباط عاطفی، ناشی از تغییر سبک زندگی باعث شده تا با ورود شبکه‌های اجتماعی به ویژه نرم‌افزارهای تلفن همراه شاهد ناهنجاری‌های ناشی از نبود فرهنگ‌سازی مناسب در برخورد با این پدیده باشیم. به گزارش خبر آنلاین و به نقل از سایت وزارت ارتباطات، ابوالحسن فیروزآبادی دبیر شورای عالی فضای مجازی با اشاره به اندازه ۳۸۵۰ میلیارد دلاری بازار ICT دنیا گفت: از آنجایی که جمعیت ایران یک درصد جمعیت جهان می‌شود پس باید به اندازه حدود یک درصد از بازار جهانی ICT یعنی حدود ۴۰ میلیارد دلار داشته باشیم که این چنین نیست. وی با اشاره به زیرساخت‌های فراهم شده در حوزه ICT طی سه سال و نیم گذشته افزود: هم اکنون متوسط پهنای باند کاربران از ۱۲۸ کیلوبیت به ۱,۵ مگابیت رسیده است که امیدواریم که این روند ادامه پیدا کند. ضمن این که در پروژه‌های اتصال روستاها به اینترنت پرسرعت بحث شکاف دیجیتال نیز کاهش پیدا کرده است و ضمناً سواد دیجیتالی نیز در کشور بالا بهتر شده که همه شاخص‌ها در این حوزه از بهبود حداقل سه تا چهار برابری خبر می‌دهد. رییس مرکز ملی فضای مجازی با اشاره به این که اگر ۲ درصد سهم اقتصاد ICT در GDP کشور باشد لذا ۸ تا ۹ میلیارد دلار را

مهیا می‌کند و مسیری برای دسترسی کاربران به فرهنگ‌های دیگر را باز می‌کند. اینترنت خود نوعی خرده فرهنگ و یا فرهنگی است که می‌تواند دیگر فرهنگ‌ها را در برگیرد و البته نیز همه فرهنگ‌ها و خرده فرهنگ‌ها درصددند تا بر روی این خرده فرهنگ جهانی تاثیر بگذارند. فرهنگ رسانه‌ای اینترنت، فضای ذهنی خانواده‌ها را اشغال کرده و از آن مهم‌تر، نمایان‌گر نقش خانواده در کنار این ابر رسانه است که والدین روی فرزندان خود تا چه حد کنترل تربیتی و نظارت اخلاقی دارند؟ بروز آسیب‌های نوظهور می‌تواند زمینه ساز نوع جدیدی از آسیب‌های فرهنگی، اجتماعی و روانی باشد. با توجه به اهمیت فضای مجازی در توسعه جوامع، در جامعه ما نیز در سال‌های اخیر به فن‌آوری اطلاعات و ارتباطات توجه زیادی شده است. ولی در این رابطه آسیب‌های جدی وجود دارد که ضروری به ریشه‌یابی آن پرداخت. فناوری اطلاعات و ارتباطات رئیس پژوهشگاه فضای مجازی کشور از فعالیت نزدیک به ۱۷۰ هزار کانال فارسی در شبکه اجتماعی تلگرام خبر داد. به گزارش خبر آنلاین و به نقل از سایت مرکز ملی فضای مجازی، مسعود اسدپور - رئیس پژوهشگاه فضای مجازی کشور با بیان این مطلب افزود: رشد سریع شبکه‌های اجتماعی و فراگیری آن در دنیای امروز تاثیر چشم‌گیری بر ارتباطات اجتماعی گذاشته و همین امر باعث شده تا جامعه به الزامات و قوانین جدید در فضای مجازی نیاز پیدا کند. وی با اشاره به اهمیت شناسایی کانال‌های فعال در شبکه‌های اجتماعی و ثبت آنها به عنوان یک رسانه رسمی در کشور گفت: در حال حاضر از میان ۱۷۰ هزار کانال تلگرامی فارسی زبان ۱۱ هزار و ۱۰ کانال دارای بیش از ۵ هزار عضو هستند. کانال‌های تلگرام روزانه به طور متوسط حدود یک میلیون و ۵۰۰ هزار مطلب منتشر می‌کنند که در مجموع بین ۲,۵ تا ۳ میلیارد بازدید را طی یک روز رقم می‌زنند. اسدپور با بیان این که هر کاربر ایرانی تلگرام به طور متوسط در ۱۳ کانال عمومی عضو است و روزانه نزدیک به ۱۰۰ مطلب در این کانال‌ها مطالعه می‌کند، تاکید کرد: از کانال‌های فعال در شبکه اجتماعی تلگرام ۳۲

شهرنشین باشیم. در این پژوهش محقق تلاش دارد با استفاده از نظریه‌های کلی و لختارت، بوردیو، هابرماس و ... این موضوع را مورد مطالعه قرار دهد و هم‌چنین درصدد پاسخ به این سوال است که آیا تأثیری میان شبکه‌های مجازی با فرهنگ خانواده شهرنشین وجود دارد؟

اهمیت و هدف پژوهش

تأثیر استفاده از شبکه‌های مجازی بر فرهنگ خانواده شهرنشین در منطقه ۲ شهر تهران از دو جنبه نظری و کاربردی حائز اهمیت است. یعنی هم تحقیقی بنیادی است و موجب شناخت بیشتر از ابعاد جامعه‌شناسی و روان‌شناسی و هم تحقیقی کاربردی است و می‌توان با شناخت متغیرهای موثر بر فرهنگ خانواده شهرنشین و تأثیرش با شبکه‌های مجازی از نتایج آن در برنامه‌ریزی و سیاست‌گذاری استفاده کرد. فناوری اطلاعات، انقلاب اینترنتی و رایانه‌ای در چندسال اخیر تغییرات وسیع و سریع در جنبه‌های مختلف زندگی پدیدآورده است. در واقع زبان قرن ۲۱ که فناوری اطلاعات و اینترنت است به عنوان ابزار توانمندسازی موجب شده است تا کاربران بتوانند از طریق کتابخانه‌های دیجیتالی به همه مجموعه فرهنگ و علوم بشری مشتمل بر همه دانش‌ها و هنرها در هر نقطه از جهان دست یابند. با توجه به اهمیت فضای مجازی در توسعه جوامع، در جامعه ما نیز در سال‌های اخیر به فن‌آوری اطلاعات و ارتباطات توجه زیادی شده است. فرهنگ رسانه‌ای اینترنت فضای ذهنی جوانان را اشغال کرده و از آن مهم‌تر، نمایانگر نقش خانواده در کنار این ابر رسانه است. یکی از بزرگترین مسائل اجتماعی که جوامع امروزی به آن مبتلا می‌باشند، ضعف بنیاد خانواده است. استفاده از اینترنت به خودی خود ابزار بی‌ضرری است اما استفاده بیش از حد و نادرست و مهار نشده از اینترنت ممکن است آثار منفی بر سازگاری اجتماعی، شغلی، سلامت روانی و جسمانی، روابط خانوادگی و ... داشته باشد. در این میان نقش خانواده در هدایت استفاده از اینترنت و شبکه‌های مجازی امری ضروری است. تأثیرات منفی اینترنت زمانی افزایش پیدا کرده که این تکنولوژی به منازل

از سهم بازار ICT در دنیا را داریم، اظهار کرد: باید این مقدار را به ۴۰ میلیارد دلار برسانیم که با زیرساخت‌های فراهم شده امیدواریم این اتفاق در دولت دوازدهم رخ دهد و شاهد بهبود وضعیت اقتصادی کشور باشیم. فیروز آبادی یکی از بحث‌های مهم کشور را بحث عدم توازن در حوزه ICT دانست و توضیح داد: در حوزه ICT چهار لایه داریم که نخست تلکام و شرکت‌های تلکامی هستند، سپس لایه سرویس‌ها قرار دارند، در مرحله بعدی کلیه تجارت‌های مبتنی بر تراکنش و در آخر خرید و فروش محتواست که به جز در بخش تلکام در حوزه‌های دیگر به یک اندازه نتوانستیم کار بکنیم. دبیر شورای عالی فضای مجازی با اشاره به کارهای جزئی که در حوزه کتاب، بازی‌های رایانه‌ای، فیلم و سرویس‌هایی چون تاکسی در بخش اقتصاد تراکنش انجام شده، اظهار کرد: به دلیل این که نظام بانکی قوانین خوبی را نتوانسته متناسب با تلکام داشته باشد، توسعه نداشتیم که اگر رشد اپراتورهای تلفن همراه به همین صورت ادامه پیدا کند و این‌طور که پیش‌بینی می‌شود ضریب موبایل تا سه تا چهار سال آینده به ۱۵۰ درصد در کشور برسد قطعاً در این حوزه دچار نابسامانی می‌شویم که امیدواریم دولت و بخش خصوصی به آن توجه کنند چراکه در دولت آینده از نظر پهنای باند و دسترسی مشکلی نخواهیم داشت. بنابراین کشگران به واسطه فضای مجازی، توانایی مشاهده و مقایسه هم‌زمان را بدون احساس مواخذه و اعمال نظارت پیدا می‌کنند. این وضعیت آنان را به طرف کشف شکل‌های دیگر زندگی رهنمون می‌سازد. فضای رسانه و شبکه‌های اجتماعی نوین صورت‌بندی‌های جدید مشارکت اظهاری و عاطفی را جایگزین صورت‌بندی‌های مرسوم مشارکت‌ها و بروز اجتماعی کرده است. خانواده پایه بنیادین اجتماع و سلول سازنده زندگی انسان و خشت بنای جامعه و کانون اصلی حفظ سنت‌ها به هنجارها و ارزش‌های اجتماعی است. با ورود تکنولوژی و وسایل ارتباط جمعی در خانواده‌های شهرنشین، فرهنگ خانواده‌ها تحت تأثیر قرار گرفته و موجب شده تا شاهد تغییراتی در رفتار و گفتار خانوادگی‌های

شبکه‌های کل است که ساختار وسیع نقش روابط در یک جمعیت کامل را مطرح می‌سازد. شبکه کل اطلاعات یکی از روابط افراد را به ما می‌دهد و برای تعریف و سنجش برخی مفاهیم ساختاری از تحلیل شبکه لازم می‌باشد و موجب تحلیل‌های نیرومندی از ساختار اجتماعی می‌شود. در روش شبکه‌های کل، مشاهده‌گر خارجی وضعیت را می‌بیند و توضیح می‌دهد. او از بیرون به روابط نگاه می‌کند و کل روابط و امور را مورد بررسی قرار می‌دهد. در این اطلاعات از تمام اعضای شبکه در مورد بقیه اعضا جمع‌آوری می‌شود. اگر از دید شبکه کل به شبکه‌های اجتماعی نگاه کنیم، الگوی ارتباط، شکاف‌ها و چالش‌های موجود در شبکه روابط نقش برابر بین اعضای نظام، تغییرات در ساختار شبکه در طول زمان و پیوندهای مستقیم و غیرمستقیم بین اعضای آن شبکه یا نظام می‌تواند مورد بررسی قرار گیرد (باستانی به نقل از صالحی، ۱۳۸۴).

شبکه‌های اجتماعی فردی، به روابط فرد کانونی با دیگران اشاره دارد و روابط از دیدگاه فردی که در مرکز قرار دارد مورد بررسی قرار می‌گیرد، در پیمایش‌های رایج به کار می‌رود بسیاری از تحلیل‌گران شبکه‌های اجتماعی، بر مطالعه شبکه‌های فردی کوچکتر (شبکه خودمحو) متمرکز می‌شود. مطالعات شبکه فردی به جای این که جهان از دید مشاهده‌گر بیرونی تعریف و بررسی کنند، نوعی دیده بظلمیوسی را از شبکه بدست می‌دهند به طوری که شبکه از دید افرادی که در مرکز آن قرار دارند بررسی می‌شود.

مطالعات شبکه فردی، محققان را قادر می‌سازد تا پیوندهای اجتماع را در هر جا که واقع می‌شوند و با هر کس و هر شکلی که ساختار یافته‌اند مطالعه کنند. هم‌چنین مطالعات اجتماعی فردی، به خوبی جریان اصلی تکنیک‌های تحقیق پیمایشی سازگار است. در روش شبکه فردی، محققان با مقداری از افراد کانونی مصاحبه و گفتگو می‌کنند و از آنها درباره ترکیب الگوهای ارتباطی و محتوایی شبکه‌شان سوال می‌کنند. برای اندازه‌گیری و سنجش تراکم شبکه (درصد ارتباط متقابل) محققان معمولاً از افراد کانونی در نمونه خود درباره روابط بین اعضای شبکه‌شان سوال

و... راه پیدا کرد. آشنایی فرزندان با خطرات جسمانی، رفتاری، اخلاقی و تقویت مبانی ارزشی - اخلاقی و دینی در آنها برای استفاده بهینه از فن‌آوری‌های جدید بسیار پر اهمیت است. با وجود اینترنت بسیاری از محصولات فرهنگی که ماده اولیه آنها اطلاعات است مثل کتاب، مقاله، موسیقی، فیلم، نقاشی و عکس به راحتی و بدون مانع تبادل می‌شود. این بهم آمیختگی فرهنگی غیرقابل کنترل شده است. هم‌چنین رسانه اینترنت با همه سرویس‌های متنوعش، قابلیت تبدیل شدن به بستری برای تهاجم فرهنگی را دارد. هر یک از پیامدهای منفی استفاده از اینترنت از جمله تغییر دادن سبک زندگی به منظور صرف زمان بیشتر در اینترنت، بی‌توجهی به سلامت خود، اجتناب از فعالیت‌های مهم زندگی، کاهش روابط اجتماعی، نادیده گرفتن خانواده و دوستان، مشکلات مالی ناشی از هزینه‌های بهره بردن از اینترنت و ... آسیب‌های جدی را به خانواده‌های شهرنشین وارد کرده است. به همین دلیل، برنامه‌ریزی برای شناسایی، پیشگیری و کاهش آسیب‌های نوظهور فضای مجازی لازم و ضروری می‌باشد. آسیب‌های نوظهور، آسیب‌های مرتبط با فناوری‌های جدید است که آسیب‌های ناشی از استفاده از ماهواره، بازی‌های رایانه‌ای، تلفن همراه و اینترنت می‌توانند در این مجموعه قرار گیرد. بنابراین جهت پیشگیری از عوارض فوق‌الذکر ضروری است با مطالعات گسترده‌تر و عمیق‌تری مربوط به شبکه‌های مجازی و تاثیر آن بر فرهنگ خانواده شهرنشین جهت اتخاذ تصمیمات صحیح و برنامه‌ریزی‌های آموزشی دقیق و هم‌چنین فرهنگ‌سازی در زمینه فضای مجازی برای کاربران میلیونی توسط مسولان ذیربط صورت پذیرد.

ادبیات پژوهش

شبکه‌های مجازی

بسیاری از تحلیل‌گران، شبکه اجتماعی را به عنوان اشیایی فضایی که به افراد زمینی نگاه می‌کنند، در نظر می‌گیرند. یعنی از بالا به روابطی که همه اعضای یک جمعیت را به هم متصل می‌سازد، می‌نگرند. این دید فضایی به نظام اجتماعی، مطالعه

می‌کنند. چنین مطالعات در تورنتو (۱۹۶۰) آغاز و تا به حال گسترش یافته است.

طبقه‌بندی‌های گوناگون از شبکه‌های اجتماعی فردی ارائه شده است که اکثراً آنها را به دو نوع شبکه رسمی و غیررسمی تقسیم کرده‌اند: شبکه‌های رسمی: که شامل اجتماعات حرفه‌ای، اتحادیه‌ها و مردانه و زنانه، کلوپ، احزاب سیاسی، حکومت‌ها محل کار می‌شوند. شبکه‌های غیررسمی: که همسایه‌ها، گروه دوستان، خویشاوندان و روابطی که در کافی‌شاپ‌ها وجود دارد را در بر می‌گیرد. این تقسیم‌بندی مشابه تقسیم‌بندی است که پاتنام از شبکه‌های اجتماعی دارد. در یک طبقه‌بندی دیگر گرانووتر شبکه‌های اجتماعی را براساس نوع روابط به دو صورت تقسیم‌بندی نموده است.

پیوندهای ضعیف: شامل کسانی می‌شود که فرد بندرت با آنها ارتباط برقرار می‌کند و سطح صمیمیت و میزان تعامل در روابط بین آنها کم است. پیوندهای قوی که شامل خویشاوندان، همسایگان و همکاران می‌شود که فرد غالباً آنها را می‌بیند و بطور مداوم با آنها در ارتباط است (کراول، ۲۰۰۴). در ذیل دیدگاه چند تن از صاحب‌نظران دیدگاه شبکه اجتماعی مطرح می‌شود:

ولمن^۱ روابط اجتماعی را از مسائلی می‌داند که از دو هزار سال پیش موضوع اصلی بررسی دانشمندان و محققان بوده است. وی معتقد است در عصر حاضر نوعی تشویش و نگرانی نسبت به اجتماع وجود دارد و افراد دردنیای مدرن همواره در هراس بوده‌اند که مبادا اجتماع آنها را طرد کند و با تنهایی و بیگانگی مواجه گردند. اغلب افراد فکر می‌کنند وقتی افرادی را می‌بینند که به تنهایی در حال قدم زدن و یا مسافرت هستند، نشانه تنها بودن و مزوی بودن آنهاست. در حالی که آنها به خوبی می‌دانند که اجتماعات حمایت‌کننده‌ای وجود دارد که بیشتر دوستان، همسایگان، خویشاوندان و همکاران شان اعضای این اجتماعات هستند. مطالعات نشان داده که این اعضا در فراهم کردن حمایت‌های مختلف نقش اساسی دارند و هر یک از آنها، انواع خاصی از حمایت را برای اعضای شبکه‌شان فراهم می‌کنند.

از دیدگاه ولمن تحلیل‌گران شبکه‌ای کار خود را با یک اصل ساده ولی مهم، شروع می‌کنند و معتقد است که کار اصلی جامعه‌شناس، مطالعه ساختار اجتماعی است و این که تاکید بر ساختار اجتماعی به چه معنا است. بدین ترتیب ما دیگر کاری نداریم که چرا مردم این گونه رفتار می‌کنند بلکه بر محدودیت‌های ساختاری حاکم بر منش‌های مردم تاکید دارد. بدین ترتیب دیگر به جهان به صورت پیوندهای ارادی و داوطلبانه نمی‌نگریم، بلکه جهان را بصورت مجموعه‌ای از پیوندهای نامتقارن دارای ساختار سلسله‌مراتبی می‌دانیم (ولمن، ۱۹۸۳).

ولمن هم چنین تاکید نظریه‌پردازان شبکه را چنین شرح می‌دهد: «تحلیل‌گران شبکه با این مفهوم ساده ولی کارآمد آغاز می‌کنند که کار اصلی جامعه‌شناسی بررسی ساختار اجتماعی است. سراسرترین بررسی یک ساختار اجتماعی، تحلیل الگوهای پیوندهایی است که اعضای جامعه را به هم پیوند می‌دهد. تحلیل‌گران شبکه در جستجوی ساختارهای عمیق هستند همان الگوهای شبکه‌ای منظمی که در زیر سطح نظام‌های اجتماعی غالباً پیچیده پیدا می‌شوند. کنشگران و رفتارشان را باید تحت الزام این ساختارها در نظر گرفت. پس، تاکید آنها بر کنشگران با اختیار بلکه بر الزام ساختاری است (ریتر، ۱۳۷۴).

گرانووتر^۲ معتقد است که تحلیل شبکه‌های اجتماعی ابزاری است برای ایجاد پیوند بین سطوح خرد و کلان در نظریات جامعه‌شناسی، گرانووتر تلاش نموده تا با انتخاب بخش کوچکی از تعاملات خرد یعنی قدرت پیوندهای بین فردی، نشان دهد که چگونه می‌توان از تحلیل شبکه‌ای استفاده نمود و آن تعاملات خرد را به پدیده‌های کلان نظیر تحرک اجتماعی ربط داد. لذا او به بررسی رابطه بین پیوندها و اشتغال پرداخت. تحقیق اخیر نشان داده که بسیاری از افراد کار خود را بیشتر از طریق تماس‌های فردی پیدا می‌کنند تا روش‌های دیگر و بعلاوه نوع رابطه و پیوند نیز مهم است. گرانووتر در مقاله‌ای که با عنوان «قدرت پیوندهای ضعیف» در سال ۱۹۷۳ نوشت، در واقع به معرفی نظریه‌اش یعنی «نظریه پیوندهای ضعیف» پرداخت.

و بررسی اثرات فضای مجازی بر جنبه‌های مختلف (ارزشی، اجتماعی، ارتباطی و فرهنگی) نهاد خانواده نتایج نشان می‌دهد که دختران در معرض بیشتر فضای مجازی هستند و روال تحقیقات نشان می‌دهد که گرایش بیشتری به فضای مجازی دارند و اثرات مخربی هم برای آنها داشته است. فضای مجازی بر ارزش‌های خانوادگی و فرزندان خانواده‌ها اثر زیادی دارد. به طور کلی باید گفت با توجه به نتایج تحقیقات، استفاده زیاد از فضای مجازی، ارزش‌های خانواده را به خطر می‌اندازد از جمله منجر به عادی‌سازی خیانت شده و در کل منجر به تغییرات ارزشی می‌شود: افت تحصیلی و حریم خصوصی خانواده، سلامت جسمانی و اخلاقی، سوءاستفاده از دختران، افسردگی و کاهش عزت‌نفس، کاهش فعالیت‌های اجتماعی، فرزندان را به همراه دارد. کاهش ارتباطات خانواده، کاهش ارتباط بین اعضای خانواده، کاهش مشارکت اجتماعی، نادیده گرفتن مسئولیت‌هایی مربوط به دوستان، خانواده و کار را به همراه دارد.

رقیه پورذکر (۱۳۹۵) در تحقیقی با عنوان: رابطه اعتیاد به اینترنت با مهارت‌های ارتباطی و روابط اجتماعی در دانش‌آموزان دختر متوسطه دوم شهرستان قائم شهر یافته‌ها نشان داد از نظر شیوع اعتیاد به اینترنت، ۲۹ درصد دانش‌آموزان، کاربر معمولی بودند و ۲۱ درصد آنها اعتیاد به اینترنت خفیف و ۵ درصد، اعتیاد به اینترنت متوسط داشتند. هم‌چنین میانگین نمره روابط اجتماعی و مهارت‌های ارتباطی در دانش‌آموزان معتاد به اینترنت، به طور معنی‌داری از کاربران کمتر بود. در نتیجه با توجه به شیوع قابل توجه اعتیاد به اینترنت در دانش‌آموزان و ارتباط معنی‌دار منفی آن با روابط اجتماعی و مهارت‌های ارتباطی، برنامه‌ریزی برای اقدامات مداخله‌ای در راستای پیش‌گیری از آسیب به نوجوانان که به طور روز افزونی با اینترنت سر و کار دارند، ضروری به نظر می‌رسد.

حدیث چراغیان و همکاران (۱۳۹۵) در پژوهشی با عنوان: تاثیر استفاده از شبکه‌های اجتماعی بر رضایت زناشویی زوجین یافته‌های پژوهش بیانگر آن است که بین میزان استفاده از اینترنت و توانایی حل تعارض زوجین و هم‌چنین میزان روابط بین

نظریه پیوندهای ضعیف یکی از تئوری‌هایی می‌باشد که خواهان افزایش روابط شبکه‌ای است. در رهیافت شبکه‌ای بیشترین توجه را به خود جلب کرده است و کانون توجه این تئوری ابتدا روی انگاره‌های پیوندهای شخصی در گروه‌های اجتماعی و عمدتاً گروه‌های اولیه بوده است. اندیشه اساسی این تئوری در عین سادگی دارای برد تئوریک قابل توجهی است. از نظر گرانووتر، پیوندهای ضعیف به عنوان پلی عمل می‌کند که می‌تواند افراد را به منابع زیادی متصل کند و بصورت واسطه می‌تواند موقعیت‌ها را مورد شناسایی قرار دهند (گرانووتر، ۱۹۷۳). به عقیده فارارو (۱۹۸۹) پیامد تئوری پیوند ضعیف این است که این پیوندها، پل‌های ارتباطی و انتشاری برای زیر شبکه‌های تاکنون مجزا، فراهم می‌کند. قبلاً برای گروه‌های اولیه و دوستان، روابط متعددی «متسری» با فرض بافت کاملاً مستقل قائل می‌شدند و همیشه این سوال مطرح بود که اگر گروه‌های اجتماعی بافت کاملاً بسته دارند پس چگونه روابط بین آنها برقرار می‌گردد. بیشتر بحث و تاکید گرانووتر در بررسی پیوندهای ضعیف و قوی، روی فرم و شکل روابط کشنگران است. این که قدرت این ارتباط چقدر است و چگونه می‌توان آن را اندازه گرفت. از نظر وی پیوند، ترکیبی است که مدت زمانی که این پیوندها برقرار شده و شدت و قوت عاطفی ارتباط، صمیمیت و نزدیکی و این که دو نفر چقدر می‌توانند روی کمک‌ها و حمایت‌های همدیگر حساب کنند. به منظور تعیین ترکیب شبکه و استفاده از پیوندها در شبکه اجتماعی، تقسیم‌بندی‌های گوناگونی از پیوندها و قدرت پیوندها شده است. در اکثر موارد از لحاظ مفهومی، خویشاوندان و دوستان به عنوان پیوندهای قوی در نظر گرفته شده‌اند و آشنایان و همسایگان که به طور مرتب با هم در ارتباط نیستند و همکاران به عنوان پیوندهای ضعیف دسته‌بندی می‌شوند.

پیشینه پژوهش

حمید بیرانوند و نسرين باقری (۱۳۹۵) در تحقیقی با عنوان: فضای مجازی و خانواده که هدف این تحقیق مطالعه

زوجین همبستگی منفی معناداری وجود دارد، به این معنا که با افزایش میزان استفاده از اینترنت، توانایی حل تعارض زوجین و هم‌چنین میزان ارتباط بین زوجین کاهش می‌یابد. اخوان ملایری و همکاران (۱۳۹۳) در پژوهشی با عنوان: بررسی اثر شبکه اجتماعی مجازی بر سرمایه اجتماعی و میزان شادکامی افراد عضو در یکی از سایت شبکه‌های اجتماعی پرداختند. نتایج نشان داد افراد با عضویت و مشارکت در این سایت شبکه‌های اجتماعی مواردی را بدین شرح به دست آوردند. افزایش شبکه‌های ارتباطی، عضویت در گروه‌های مختلف، تبعیت از هنجارها و قوانین، ایجاد اعتماد به دیگران و گروه‌ها، به دست آوردن اطلاعات و حمایت و در نهایت دسترسی به منابع مختلف که همگی این موارد مولفه‌های تشکیل دهنده سرمایه اجتماعی است. افزایش سرمایه اجتماعی در این سایت شبکه‌های مجازی بر تجربه و احساس مثبت تاثیر افزایشی و بر تجربه و احساس منفی تاثیر کاهشی می‌گذارد که نهایتاً به افزایش شادکامی منجر می‌شود. در نهایت عضویت و مشارکت در شبکه‌های اجتماعی مجازی باعث افزایش سرمایه اجتماعی و در ادامه شادکامی افراد می‌شود.

خادم‌رادی و همکاران (۱۳۹۳) بررسی میزان تاثیر استفاده از فضای مجازی بر ارزش‌های خانواده (مطالعه موردی: معلمان مقطع متوسطه سازمان آموزش و پرورش استان ایلام) پرداختند. نتایج استخراج نشان می‌دهد که ارزش‌های خانوادگی در میان افرادی که از فضای مجازی استفاده می‌کنند و افرادی که استفاده نمی‌کنند، متفاوت است. این ارزش‌ها در میان استفاده‌کنندگان از فضای مجازی متناسب با طول زمان استفاده روزانه، هفتگی، ماهانه متفاوت است. ارزش‌های خانوادگی افرادی که از فضای مجازی استفاده می‌کنند با توجه به نوع استفاده از فضای مذکور متفاوت است.

جعفری (۱۳۹۰) فضای مجازی را به عنوان یکی از ویژگی‌های زندگی مدرن تعریف کرده است که همانند هر پدیده‌ای که منافع و اثرات مثبتی بر زندگی بشر دارد، دارای

جنبه‌های منفی و ویرانگری نیز هست. امروزه، ابزارهای فناوری نوینی مانند شبکه‌های رایانه‌ای و اینترنت به افقی تازه برای اعمال خشونت‌آمیز تروریست‌ها بر ضد امنیت اجتماعی در فضایی گسترده و بدون مرز تبدیل شده‌اند. با در نظر گرفتن اجتماع به عنوان بستر زندگی که کلیه‌ی تعاملات در آن جاری است، با تحقق امنیت اجتماعی تمام مجموعه (هم افراد و هم اجتماع) از امنیت بهره می‌گیرند. بنابراین، امنیت اجتماعی صرفاً یکی از ابعاد امنیت ملی نیست و فقط وجه سیاسی ندارد. سایر تروریسم به شکل تروریسم در فضای مجازی بر ضد امنیت اجتماعی شهروندان ایرانی به عنوان یک تهدید جدی قابل توجه است.

کشتی ارای و اکبری‌ان (۱۳۹۰) با معرفی عصر جدید به عنوان عصر پرشتاب ارتباطات، ورود بسیار ساده و سریع، حداقل محدودیت برای دسترسی، برقراری ارتباط با سراسر دنیا به اشکال مختلف و عدم وجود محدودیت زمانی و مکانی، دسترسی به پایگاه‌های اطلاعاتی مختلف و شرکت در فعالیت‌های اقتصادی، علمی، فرهنگی، هنری، مذهبی و ... را از ویژگی‌های بی‌بدیل آن بر شمرده‌اند. وسعت عمل و انعطاف‌پذیری بی‌حد آن گاهی منجر به تغییرات اساسی در ارکان جامعه شده است؛ چرا که آشنایی با دیگر جوامع، خواسته یا ناخواسته هنجارهای جدید به ارمغان می‌آورد تا آن‌جا که هنجارها و ارزش‌های جامعه‌ی خودی در آن محدوده کم‌رنگ می‌گردد. از جمله راهکارهایی که می‌توان برای مقابله با چالش‌های این چنینی در نظر گرفت نظارت اجتماعی و امر به معروف و نهی از منکر به عنوان نوعی کنترل اجتماعی توسط هر شخص جهت حفظ ارزش‌ها و هنجارهای جامعه‌ی دینی می‌باشند.

یاسمی‌نژاد، آزادی و امویی (۱۳۹۰) در پژوهش خود به این نتیجه دست یافتند که فضای مجازی می‌تواند امنیت اجتماعی را مورد تهدید قرار دهد، زیرا اینترنت با وجود این که می‌تواند به عنوان ابزاری قدرتمند در عرصه‌ی اطلاع‌رسانی به کار گرفته شود تا آن‌جا که گاهی از آن به

به زمان‌هایی که ممکن است میان هنجارهای حریم شخصی سازمان و هنجارها و قواعد مدیریت حریم شخصی افراد تناقض وجود داشته باشد نیز توجه کند.

گوستا و مش (۲۰۱۲) در پژوهشی تحت عنوان: تاثیر اینترنت بر کیفیت ارتباط نوجوانان نشان داد که ارتباط اینترنتی و میزان استفاده از این فن‌آوری به صورت منفی با ادراک نوجوانان از کیفیت ارتباط با خانواده رابطه دارد. یافته‌ها نشان می‌دهند که نوجوانانی که معمولاً از اینترنت استفاده می‌کنند با والدین خود دچار مشکل هستند و این مسئله بر کیفیت ارتباط آنها اثر می‌گذارد. هم‌چنین دانش‌آموزان در تمام سنین ممکن است تا حدود نزول نمره‌های درسی و بهم خوردن روابط دوستانه آنها در اینترنت زمان صرف می‌کنند.

روش پژوهش

این تحقیق از نظر هدف «کاربردی» و از نظر روش گردآوری داده‌ها «توصیفی-پیمایشی» است و به خاطر این که خانواده شهرنشین در منطقه ۲ شهر تهران را مورد مطالعه قرار داده است، می‌توان آن را مطالعه موردی به حساب آورد. لازم به ذکر است که تحقیق حاضر براساس مطالعات میدانی و از طریق ابزار پرسشنامه و پرسشنامه محقق ساخته استفاده شده است.

در این تحقیق به وسیله نمونه‌گیری تصادفی در دسترس ساده اقدام به نمونه‌گیری می‌کنیم. از آنجا که فرمول کوکران یکی از پرکاربردترین روش‌ها برای محاسبه حجم نمونه آماری است. در تحقیق حاضر برای تعیین حجم نمونه از فرمول کوکران استفاده خواهیم کرد که به شرح زیر می‌باشد. با قرار گرفتن در فرمول کوکران حجم جامعه آماری ۳۸۵ نفر بدست می‌آید.

$$n = \frac{Z^2 \cdot \frac{p \cdot q}{\epsilon^2}}{\epsilon^2} \Rightarrow \frac{1.96^2 \cdot 0.50 \cdot 0.5}{0.05^2} \cong 385$$

طبق فرمول بالا اگر بخواهیم حجم نمونه را با شکاف جمعیتی (۰/۵) یعنی نیمی از جمعیت حایز صفتی معین باشند. نیمی دیگر فاقد آن هستند. معمولاً p و q را ۰/۵ در نظر می‌گیریم. مقدار Z معمولاً ۰/۹۶ است. d می‌تواند ۰/۰۱ یا ۰/۰۵ باشد.

عنوان انفجار اطلاعات هم نام برده می‌شود، ولی این فناوری مدرن با تمام فوایدی که دارد، تهدیدها و خطرهایی نیز برای جامعه و بشر داشته است. به طوری که امروزه، بخش عمده‌ای از جرایم مربوط به حوزه‌ی کامپیوتر، اینترنت و فضای مجازی است که امنیت اجتماعی را هدف قرار داده‌اند. چن و مارکوس (۲۰۱۳) در مقاله با عنوان: خود اظهاری دانشجویان در فیس‌بوک، سنجش متغیرهای شخصیتی و خودکنترلی به مطالعه این موضوع پرداخته‌اند که چگونه می‌توان نظریات موجود در خصوص خوداظهاری را به فضای مجازی و آنلاین در حیطه آموزش عالی و موسسات آموزشی تعمیم داده و استفاده دانش محور و دیگر استفاده‌های دانشجویان از یکی از شناخته شده‌ترین شبکه‌های اجتماعی مجازی، فیس‌بوک را مورد بررسی قرار دهد. نتایج نشان داده است که اظهار اطلاعات توسط افراد در فضای مجازی و در حالت حضوری متفاوت است و هر دوی متغیرهای شخصیت و فرهنگ مهم و تاثیرگذار هستند. نتایج هم‌چنین نشان داد که دانشجویان معمولاً از فیس‌بوک برای حفظ روابط شخصی فعلی‌شان استفاده می‌کنند و از امکانات و تنظیمات برای کنترل خوداظهاری و اطلاعات منتشر شده‌شان در شبکه اجتماعی مجازی به دقت و با انتخاب خود استفاده می‌کنند.

فرامپتون و چایلند (۲۰۱۳) در تحقیقی با عنوان دوست بودن یا نبودن به کارگیری نظریه مدیریت حریم ارتباطات در مطالعه درخواست دوستی همکاران در فیس‌بوک ذکر کرده‌اند که با توجه به این که فیس‌بوک دات کام شبکه اجتماعی مجازی همه‌گیر و دارای مخاطبان عدیده و از اقشار گوناگون است، نتایج نشان داد که اغلب کارمندان درخواست دوستی همکاران حرفه‌ای خود را می‌پذیرند. البته تصمیم‌گیری حریم شخصی در سازمان، رویه‌های جاری فیس‌بوک در کنترل و مدیریت حریم شخصی که ارتباطات کارمندان حرفه‌ای عضو فیس‌بوک با دیگر کارمندان حاضر در این شبکه زمانی بهتر قابل درک است که در چارچوب و زمینه‌ای قرار داده شود که کارکردها و کاربردهای قوانین حریم شخصی و ارتباط این افراد در مقایسه با یکدیگر دیده شود. در تحقیقات آینده باید

جدول ۱- مقدار آلفای کرونباخ خرده مقیاس های پرسشنامه

ردیف	خرده مقیاس	تعداد سوال	آلفای کرونباخ
۱	میزان استفاده از شبکه مجازی	۴	۰,۹۴۳
۲	ارزش های فردی	۶	۰,۷۶۳
۳	ارزش های دینی	۵	۰,۸۹۴
۴	ارزش های رسانه ای	۵	۰,۷۳۹
۵	روابط خانواده	۳	۰,۸۴۹
۶	رفتارهای انحرافی	۳	۰,۹۸۱

یافته های پژوهش

آمار توصیفی

جدول ۲- توزیع فراوانی پاسخ دهندگان بر حسب سن

سن	فراوانی	درصد	درصد فراوانی تجمعی
زیر ۲۵ سال	۴۸	۱۲,۵	۱۲,۷
۲۵ تا ۳۵ سال	۱۶۵	۴۲,۹	۵۶,۳
۳۵ تا ۴۵ سال	۱۰۶	۲۷,۵	۸۴,۴
۴۵ تا ۵۵ سال	۳۸	۹,۹	۸۴,۴
۵۵ سال به بالا	۲۱	۵,۵	۱۰۰,۰
عدم پاسخ گویی	۷	۱,۸	
کل	۳۸۵	۱۰۰,۰	

مطابق با جدول شماره دو بیشترین پاسخ دهندگان در رده

سنی بین ۲۵ تا ۳۵ سال و کمترین آنها در رده سنی بین ۵۵

سال به بالا قرار دارند.

جدول ۳- توزیع فراوانی آزمودنی ها بر حسب سطح تحصیلات

سطح تحصیلات	فراوانی	درصد	درصد فراوانی تجمعی
زیر دیپلم	۱۰	۲,۶	۲,۶
دیپلم	۷۰	۱۸,۲	۲۱,۱
فوق دیپلم	۴۹	۱۲,۷	۳۴,۰
لیسانس	۱۶۶	۴۳,۱	۷۷,۸
کارشناسی ارشد و بالاتر	۸۴	۲۱,۸	۱۰۰,۰

عدم پاسخ گویی	۶	۱,۶
کل	۳۸۵	۱۰۰,۰

میزان درآمد خانواده

مطابق با جدول شماره ۳ مشاهده می‌شود ۲,۶ درصد افراد نمونه زیر دیپلم، ۱۸,۲ درصد افراد دیپلم، ۱۲,۷ درصد فوق دیپلم، ۴۳,۱ درصد لیسانس، ۲۱,۸ درصد افراد نمونه دارای کارشناسی ارشد و بالاتر می‌باشند.

جدول ۴- فراوانی مطلق و نسبی توزیع میزان درآمد خدمت نمونه آماری

سابقه خدمت	فراوانی مطلق	درصد فراوانی نسبی
زیر ۱,۵ میلیون	۲۰	۰,۰۵
بین ۱,۵ تا ۲ میلیون	۲۷۶	۰,۷۱
بین ۲ تا ۳ میلیون	۶۸	۰,۱۷
بیشتر از ۳ میلیون به بالا	۲۱	۰,۰۵
مجموع	۳۸۵	100.0

جدول شماره ۴ نشان می‌دهد که بیشترین میزان سابقه کار برای بررسی بیش متغیر جمعیتی (سن) بر میزان استفاده از شبکه مجازی از آزمون به شرح ذیل استفاده می‌کنیم: مربوط به میزان درآمد خانواده بین ۱,۵ تا ۲ میلیون می‌باشد.

جدول ۵- براساس آزمون LSD بررسی تفاوت میانگین جمعیتی (سن) بر میزان استفاده از شبکه مجازی

(I) تجربه حرفه‌ای	(J) تجربه حرفه‌ای	اختلاف میانگین (I-J)	انحراف استاندارد	سطح (معنی داری) Sig.	95% فاصله اطمینان	
					حد بالا	حد پایین
کمتر از ۲۵ سال	بین ۲۵ تا ۳۰ سال	-.05000	.18826	1۰۰.	.3212	-.4212
	بین ۳۱ تا ۴۰ سال	-.35769*	.12396	.004	.1132	-.6021
	بیشتر از ۴۰ سال	-.00098	.10485	3۰۰.	.2058	-.2077
بین ۳۰ تا ۲۵ سال	کمتر از ۲۵ سال	.05000	.18826	1۰۰.	.4212	-.3212
	بین ۳۱ تا ۴۰ سال	-.30769	.19474	16۰.	.0763	-.6917
	بیشتر از ۴۰ سال	.04902	.18316	9۰۲.	.4102	-.3122
	کمتر از ۲۵ سال	.35769*	.12396	.004	.6021	-.1132

بین ۳۱ تا ۴۰ سال	بین ۲۵ تا ۳۰ سال	.30769	.19474	6۰۰.	- .0763	.6917
	بیشتر از ۴۰ سال	.35671*	.11607	02۴.	.1278	.5856
بیشتر از ۴۰ سال	کمتر از ۲۵ سال	.00098	.10485	3۰۰.	- .2058	.2077
	بین ۲۵ تا ۳۰ سال	-.04902	.18316	9۰۰.	- .4102	.3122
	بین ۳۱ تا ۴۰ سال	- .35671*	.11607	2۱۲.	- .5856	- .1278

نتیجه آزمون: همان‌طور که مشاهده می‌شود متغیر جمعیتی (سن) بر میزان استفاده از شبکه مجازی تفاوت در بین سن‌ها هرچه سن افراد نزدیک به هم باشد در نتیجه تفاوتی در سبک رهبری نخواهد داشت مثلاً کمتر از ۲۵ سال با سایر سن‌ها تفاوت وجود دارد و هر چه سن افراد بیشتر خواهد شد بر میزان استفاده از شبکه مجازی به نسبت کمتر به هم خواهند شد.

آمار استنباطی

جدول ۶- نتایج آزمون نرمالیتی متغیرها

نتیجه آزمون	مقدار خطا	سطح معنی داری	مقدار آماره	متغیرها و شاخص‌ها
قبول فرض صفر	۰/۰۵	۰/۰۶۵	۱/۲۵۹	میزان استفاده از شبکه‌های مجازی
قبول فرض صفر	۰/۰۵	۰/۲۰۴	۱/۰۶۸	ارزش‌های فردی
قبول فرض صفر	۰/۰۵	۰/۱۲۱	۱/۱۸۴	ارزش‌های دینی
قبول فرض صفر	۰/۰۵	۰/۰۹۱	۱/۲۴۲	ارزش‌های رسانه ای
قبول فرض صفر	۰/۰۵	۰/۱۲۲	۱/۱۸۳	روابط خانواده
قبول فرض صفر	۰/۰۵	۰/۰۶۴	۱/۳۱۳	رفتارهای انحرافی

همان‌گونه که در جدول فوق نشان داده شده است برای کلیه شاخص‌ها چون سطح معنی داری بزرگتر از مقدار خطای ۰/۰۵ است، فرض صفر در سطح معنی داری ۰/۰۵ قابل قبول می‌باشد و در نتیجه می‌توان بیان نمود که این شاخص‌ها دارای توزیع نرمال هستند. در این تحقیق جهت آزمون فرضیه‌ها پس از نرمال بودن شاخص‌ها می‌بایست از آزمون پارامتریک استفاده کردیم با توجه به نوع فرضیه‌های تحقیق که از نوع تاثیر می‌باشند، از آزمون رگرسیون بهره‌برداری گردید.

بررسی فرضیه اصلی تحقیق: استفاده از شبکه‌های مجازی بر فرهنگ خانواده شهرنشین تاثیر معنی داری وجود دارد.

همان‌گونه که ملاحظه می‌شود ضریب تعیین مدل برابر با ۰,۷۶۴ می‌باشد و بدین معناست که ۷۶٪ از تغییرات متغیر فرهنگ خانواده شهرنشین توسط متغیر مستقل استفاده از شبکه‌های مجازی مدل تبیین و توضیح و پیش‌بینی می‌شود. آماره دوربین واتسون مدل برابر با ۱,۶۰۹ می‌باشد و در بازه (۱,۵ تا ۲,۵) می‌باشد که نشان دهنده عدم وجود همبستگی (استقلال) بین جملات اخلاص (باقی مانده‌ها) می‌باشد. به عبارت دیگر می‌توان نتیجه گرفت که خطاهای مدل در این آزمون همبسته نیستند. مقدار p -value از سطح خطای ۰,۰۵ کمتر است. بنابراین در سطح اطمینان ۹۵ نمی‌توان فرض

می‌باشد و بدین معناست که 33٪ از تغییرات ارزش‌های خانواده شهرنشین توسط متغیر مستقل میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی مدل تبیین و توضیح و پیش‌بینی می‌شود. آماره دوربین واتسون مدل برابر با 1.679 می‌باشد و در بازه (1,5 تا 2,5) می‌باشد که نشان دهنده عدم وجود همبستگی (استقلال) بین جملات اخلاص (باقی‌مانده‌ها) می‌باشد. به عبارت دیگر می‌توان نتیجه گرفت که خطاهای مدل در این آزمون همبسته نیستند. مقدار p -value از سطح خطای 0.05 کمتر است. بنابراین در سطح اطمینان 95 نمی‌توان فرض صفر را پذیرفت به عبارت دیگر می‌توان بیان کرد که بین میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی و ارزش‌های خانواده شهرنشین رابطه معنادار وجود دارد. با توجه به جدول رگرسیونی متوجه خواهیم شد که میزان تاثیر میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی بر ارزش‌های خانواده شهرنشین طبق جدول بالا می‌باشد که نشان‌دهنده تاثیر معکوس میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی بر ارزش‌های خانواده شهرنشین می‌باشد و میزان تاثیر استفاده از شبکه‌های اجتماعی بر کاهش ارزش‌های خانواده شهرنشین 0,582- می‌باشد.

بررسی فرضیه سوم: تاثیر استفاده از شبکه‌های مجازی بر رفتارهای انحرافی خانواده شهرنشین نتیجه آزمون رگرسیونی نشان می‌دهد که ضریب تعیین مدل برابر با 0,390 می‌باشد و بدین معناست که 39٪ از تغییرات متغیر رفتارهای انحرافی در خانواده شهرنشین توسط متغیر مستقل میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی مدل تبیین و توضیح و پیش‌بینی می‌شود. آماره دوربین واتسون مدل برابر با 2,251 می‌باشد و در بازه (1,5 تا 2,5) می‌باشد که نشان دهنده عدم وجود همبستگی (استقلال) بین جملات اخلاص (باقی‌مانده‌ها) می‌باشد. به عبارت دیگر می‌توان نتیجه گرفت که خطاهای مدل در این آزمون همبسته نیستند. مقدار p -value از سطح خطای 0.05 کمتر است. بنابراین در سطح اطمینان 95 نمی‌توان فرض صفر را پذیرفت. به عبارت دیگر می‌توان بیان کرد که بین استفاده از شبکه‌های اجتماعی و رفتارهای انحرافی در خانواده شهرنشین رابطه معنادار و مثبتی وجود دارد با توجه به جدول رگرسیونی متوجه خواهیم شد که میزان تاثیر استفاده

صفر را پذیرفت. به عبارت دیگر می‌توان بیان کرد که بین استفاده از شبکه‌های مجازی و فرهنگ خانواده شهرنشین رابطه معنادار و مثبتی وجود دارد با توجه به جدول رگرسیونی متوجه خواهیم شد که میزان تاثیر استفاده از شبکه‌های مجازی بر فرهنگ خانواده شهرنشین طبق جدول بالا می‌باشد که نشان‌دهنده تاثیر مستقیم استفاده از شبکه‌های مجازی بر فرهنگ خانواده شهرنشین می‌باشد و میزان تاثیر استفاده از شبکه‌های مجازی بر فرهنگ خانواده شهرنشین 0,987 می‌باشد.

بررسی فرضیه فرعی اول: تاثیر استفاده از شبکه‌های مجازی بر روابط درون خانواده شهرنشین نتیجه آزمون رگرسیونی نشان می‌دهد که ضریب تعیین مدل برابر با 0,774 می‌باشد و بدین معناست که 77,4٪ از تغییرات روابط درون خانواده شهرنشین توسط متغیر مستقل استفاده از شبکه‌های مجازی مدل تبیین و توضیح و پیش‌بینی می‌شود. آماره دوربین واتسون مدل برابر با 2,244 می‌باشد و در بازه (1,5 تا 2,5) می‌باشد که نشان دهنده عدم وجود همبستگی (استقلال) بین جملات اخلاص (باقی‌مانده‌ها) می‌باشد. به عبارت دیگر می‌توان نتیجه گرفت که خطاهای مدل در این آزمون همبسته نیستند. مقدار p -value از سطح خطای 0.05 کمتر است. بنابراین در سطح اطمینان 95 نمی‌توان فرض صفر را پذیرفت. به عبارت دیگر می‌توان بیان کرد که استفاده از شبکه‌های مجازی و روابط درون خانواده شهرنشین رابطه معنادار و مثبتی وجود دارد. با توجه به جدول رگرسیونی متوجه خواهیم شد که میزان تاثیر استفاده از شبکه‌های مجازی بر روابط درون خانواده شهرنشین طبق جدول بالا می‌باشد که نشان‌دهنده تاثیر مستقیم استفاده از شبکه‌های مجازی بر روابط درون خانواده شهرنشین می‌باشد و میزان استفاده از شبکه‌های مجازی بر روابط درون خانواده شهرنشین 0,894 می‌باشد.

بررسی فرضیه فرعی دوم: تاثیر استفاده از شبکه‌های مجازی بر ارزش‌های خانواده شهرنشین نتیجه آزمون رگرسیونی نشان می‌دهد که ضریب تعیین مدل برابر با 0.330

از شبکه‌های اجتماعی بر رفتارهای انحرافی در خانواده شهرنشین طبق جدول بالا می‌باشد که نشان دهنده تاثیر مستقیم میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی بر رفتارهای انحرافی در خانواده شهرنشین می‌باشد و میزان تاثیر استفاده از شبکه‌های اجتماعی بر رفتارهای انحرافی در خانواده شهرنشین ۰,۶۲۶ می‌باشد.

نتیجه‌گیری

نتایج بدست آمده نشان می‌دهد بین استفاده از شبکه‌های مجازی و فرهنگ خانواده شهرنشین رابطه معنادار و مثبتی وجود دارد. میزان این تاثیر ۰,۹۸۷ می‌باشد. همچنین استفاده از شبکه‌های مجازی بر کاهش ارزش‌های خانواده، کاهش روابط درون خانواده و افزایش رفتارهای انحرافی رابطه معنی‌داری وجود دارد و میزان تاثیرگذاری استفاده از شبکه‌های مجازی بر فرهنگ خانواده به ترتیب: روابط درون خانواده ۰,۸۹۴، ارزش‌های خانواده ۰,۵۸۲ و رفتارهای انحرافی ۰,۶۲۶ می‌باشد. نتایج این تحقیق با تحقیقات مشابه شامل: حمید بیرانوند و سرین باقری (۱۳۹۵)، گوستا و مش (۲۰۱۲)؛ فرامپتون و چایلد (۲۰۱۳) همخوانی دارد.

پیشنهادات

۱- پیشنهاد می‌شود، در فرهنگسراها و سرای محله‌های منطقه ۲ تهران برای خانواده‌ها درخصوص فرهنگ استفاده از شبکه‌های مجازی کارگاه‌های آموزشی برگزار نمایند.

۲- پیشنهاد می‌شود، برنامه‌های آموزشی ویژه بانوان (خانه‌دار و شاغل) جهت پیشگیری از کاهش ارزش‌های خانواده، روابط درون خانواده و همچنین رفتارهای انحرافی، در بخش معاونت فرهنگی و اجتماعی ناحیه‌های متعدد شهرداری برنامه‌ریزی و اجرایی گردد.

۳- پیشنهاد می‌شود، در خصوص اوقات فراغت نوجوانان و حفظ ارزش‌های خانواده برنامه‌ها و مسابقات جذاب در کنار امر آموزش فرهنگ استفاده از شبکه‌های مجازی ویژه آنان در

مدارس، دانشگاه‌ها، مجتمع‌های فرهنگی - تفریحی، بوستان‌های مختلف و... برنامه‌ریزی و اجرایی گردد.

۴- پیشنهاد می‌شود که متولیان و مدیران فرهنگی کشور، با آسیب‌شناسی کامل شبکه‌های اجتماعی و به دور از برخوردهای احساسی و مقطعی نسبت به آموزش خانواده‌ها از طریق رسانه‌ی ملی برنامه‌ریزی درازمدت داشته باشند.

۵- پیشنهاد می‌شود که وزارت آموزش و پرورش با تغییر سیاست‌های آموزش خود، از حافظه محوری به سوی پژوهش محوری در سطوح مختلف و متناسب با دوره‌های آموزشی حرکت کنند و در استفاده از فناوری‌های روز، به گونه‌ای دانش‌آموزان را درگیر استفاده کاربردی از اینترنت نماید که این نوع استفاده در وجود آنان نهادینه شده و فرصت تفکر در استفاده‌های نامطلوب از آنان گرفته شود.

۶- پیشنهاد می‌شود که وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی به جای سرمایه‌گذاری و برنامه‌ریزی برای مسدود و محدود کردن میزان دسترسی به شبکه‌های اجتماعی، نسبت به صرف هزینه و برنامه‌ریزی در جهت تولید محتوای متناسب با فرهنگ و ارزش‌های غنی ایرانی و اسلامی و با مشارکت و درگیر نمودن کاربران در تولید چنین محتوایی ضمن اشاعه‌ی ارزش‌های والای دینی و ملی، در تور جهان‌گستر فضای مجازی برنامه‌ریزی داشته باشد تا هم اعتماد داخلی بیشتری را کسب نموده و هم در جهت تقویت هویت دینی و ملی، گام‌های مؤثرتر و عملی‌تری برداشته باشد.

۸- پیشنهاد می‌شود نهاد دولت نیز واحد پژوهش و برنامه‌ریزی در حوزه رسانه‌های نوین، به ویژه شبکه‌های اجتماعی مجازی در سایر دستگاه‌های زیرمجموعه خود به منظور شناخت افکار عمومی و تأثیرگذاری مثبت بر آن را مورد توجه قرار دهد.

منابع

آقابابایی، عزیزاله (۱۳۹۱). اینترنت و روابط خانوادگی: نخستین کنگره ملی فضای مجازی و آسیب‌های اجتماعی نوپدید.

- ابری، انسیه (۱۳۸۷). فضای مجازی عرصه ظهور خلاقیت: اولین کنفرانس ملی خلاقیت شناسی مهندسی و مدیریت نوآوری ایران.
- ابراهیم آبادی، حسین. الگوی استفاده از اینترنت: محیط یادگیری و بافت فرهنگ‌های اجتماعی، فصلنامه تحقیقات فرهنگی، شماره ۷.
- احمدپور، مریم و قادرزاده، امیر (۱۳۸۹). تعامل در فضای سایبر و تأثیر آن بر هویت دینی جوانان، فصلنامه پژوهشی جوانان، شماره ۵.
- اسلویین، جیمز (۱۳۸۰). اینترنت و جامعه، ترجمه عباس گیلوردی و علی رادباوه، تهران: نشر کتابدار.
- امیدوار، احمدعلی و صارمی، علی اکبر (۱۳۸۱). اعتیاد به اینترنت: توصیف، سبب شناسی، پیشگیری، درمان و مقیاس‌های سنجش اختلال اعتیاد به اینترنت، مرکز مشاوره و خدمات روان‌شناختی پردیس.
- انصاری، منصور (۱۳۸۱). اینترنت و دموکراسی، ماهنامه گزارش گفتگو، شماره ۵.
- بور بور حسین بیگی، مریم (۱۳۸۳). بررسی رابطه اینترنت و شکاف ارزش‌ها بین دو نسل، رساله کارشناسی ارشد، دانشکده علوم اجتماعی دانشگاه تهران.
- پاتریشیا، ویلس (۱۳۸۲). روانشناسی اینترنت، ترجمه: فضل‌اله قنادی، تهران: انتشارات دانشگاه کمبریج، مؤسسه انتشاراتی.
- رک. کاظمی اصل، مجید. بررسی تأثیرات چالش‌ها و فرصت‌های ناشی از فضای اینترنت، نخستین کنگره ملی فضای مجازی و آسیب‌های مجازی نوپدید.
- روحانی، فضیله و تار، سعیده (۱۳۹۰). بررسی میزان اعتیاد به اینترنت و رابطه آن با انگیزه تحصیلی و رشد اجتماعی دانش‌آموزان دوره متوسطه استان مازندران، فصلنامه فن‌آوری اطلاعات و اطلاعات در علوم تربیتی.
- زنجانی‌زاده، هما (۱۳۸۴). بررسی تأثیر اینترنت بر ارزش‌های خانواده در بین دانش‌آموزان، مجله انجمن جامعه‌شناسی ایران، شماره ۲.
- ساروخانی، باقر و رضایی قادی (۱۳۹۱). اینترنت و هویت ملی در میان کاربران، فصلنامه فرهنگ ارتباطات، شماره ۵.
- ساروخانی باقر، توسلی غلام‌عباس و سیدعربی نژاد عزیزه (۱۳۸۷). تأثیر فضاهای مجازی بر کنش اجتماعی جوانان و دانشجوی دختر با تأکید بر اینترنت.
- ستارزاده، داوود (۱۳۸۶). بررسی عوامل اجتماعی مؤثر بر اعتیاد به اینترنت و پیامدهای آن، فصلنامه تخصصی علوم اجتماعی، شماره چهاردهم.
- صادقیان، عفت (۱۳۸۴). تأثیر اینترنت بر کودکان و نوجوانان، مجله الکترونیکی نما، شماره ۴.
- صادقی، حسن (۱۳۸۴). اینترنت و تأثیرات اجتماعی آن، مجله اصلاح تربیت، ش ۲.
- صبوری خسروشاهی، حبیب (۱۳۸۶). بررسی آسیب‌های اجتماعی اینترنت، دبیرخانه شورای عالی انقلاب فرهنگی.
- عاملی، سعیدرضا و حسینی، حسین (۱۳۹۱). دو فضای شدن آسیب‌ها و ناهنجاری‌های فضای مجازی: مطالعه تطبیقی سیاست‌گذاری‌های بین‌المللی، فصلنامه تحقیقات فرهنگی، دوره پنجم.
- عبدی، محمدرضا (۱۳۹۰). خیانت اینترنتی: بررسی نگرش افراد نسبت به فعالیت‌های اینترنتی شریک زندگی، مجله تحقیقات علوم پزشکی زاهدان.
- عباس قادی، مجتبی و خلیلی کاشانی، مرتضی (۱۳۹۰). تأثیر اینترنت بر هویت ملی، تهران: پژوهشکده مطالعات راهبردی.
- کاستلز، مانوئل (۱۹۸۴). عصر اطلاعات: ظهور جامعه شبکه‌ای، ترجمه: احمد علیقلیان و افشین خاکباز، طرح نو.
- کاظمی اصل، مجید. بررسی تأثیرات، چالش‌ها فرصت‌های ناشی از فضای اینترنت، نخستین کنگره ملی فضای مجازی و آسیب‌های مجازی نوپدید.
- کبیری‌فر، فاطمه. بررسی نقش اینترنت در توسعه فرهنگی، مجله مدیریت فرهنگی، شماره ۹.
- کشتی‌ارای، نرگس و اکبریان، اکرم (۱۳۹۰). عصر مجازی و چالش‌های پیش‌رو، اولین کنفرانس بین‌المللی شهروند مسئول.

Angleman, S (2000). Uses and gratifications and internet profiles: A factor analysis. Is internet use and travel to cyberspace reinforced by unrealized gratifications?

Artimage, John & Robert, Joanne (2002). Living with cyberspace. London and New York, Continuum.

Allen, Graham (2003). Roland barthes. London and New York: Routledge

Anderson, J.C; Gerbing, D.W (1984). The effect of sampling error

Bauman, Z (2005). Liquid life, Cambridge, polity press

Bauman, Z (2003). Liquid love, on the frailty of human being. Cambridge: polity press.

Bauman, Z (2000). Liquid modernity. Cambridge, polity press

Bell, David (2001). An introduction to cyberculture, USA, Routledge.

Bentler, P.M, Bonett, D. G (1980). Significance Test and

Bruhn Jensen Klaus (2002). A handbook of media and communication research, qualitative and quantitative methodologies, London, Routledge

Hablesgray, Chris (2003). Cyborg citizen. London: Routledge..

کفاشی، م (۱۳۸۸). بررسی اینترنت بر ارزش‌های خانواده، فصلنامه علمی پژوهشی اجتماعی. دانشگاه آزاد اسلامی واحد رودهن، سال دوم.

کیخائی، الهام و علی‌پور، صمد و یزدخواستی، بهجت (۱۳۹۱). حوزه عمومی گفتگو در فضای مجازی شبکه‌های اجتماعی (بررسی تأثیر شبکه‌های اجتماعی مجازی بر گفتگوی میان فرهنگ‌ها)

فرخ‌نیا، ر و ا، لطفی (۱۳۹۰). بررسی تأثیر فضای مجازی اینترنت بر مدگرایی، فصلنامه انجمن ایرانی مطالعات فرهنگی و ارتباطات، شماره ۲۲.

مهدی‌زاده، شراره و عنبرین زینب (۱۳۸۸). بررسی رابطه میزان و نحوه استفاده از اینترنت و هویت فرهنگی جوانان، انجمن ایرانی مطالعات فرهنگی و ارتباطات، شماره ۱۷.

محمودی محمود. نقش اینترنت در قبض و بسط باورهای فرهنگی جامعه، همایش ملی شهروند مسئول.

معینی علمداری، جهانگیر (۱۳۸۴). هویت و مجاز: تأثیر هویت اینترنتی، فصلنامه مطالعات ملی، شماره ۴.

هنرپروران، نازنین و رفاهی، ژاله (۱۳۸۵). زنان و پیامدهای روان‌شناختی چت و دوست‌یابی اینترنتی، مجموعه مقالات همایش زنان اینترنت در هزاره سوم، دفتر امور زنان سپاه.

یاسمی‌نژاد، عرفان و آزادی (۱۳۹۱). فضای مجازی، امنیت اجتماعی، راهبردها و استراتژی‌ها، همایش ملی صنایع فرهنگی نقش آن در توسعه پایدار.

یادداشت‌ها

^۱wellman

^۲Granovetter